

Naar een gebiedsgericht terreinbeheer in Nederland

Niet voor, maar door terreinbeherende organisaties

Leffert Oldenkamp

Discussies over het terreinbeheer worden in belangrijke mate gevoerd vanuit het belang van de (eigen) organisatie, zoals waterschap, Natuurmonumenten of Staatsbosbeheer. Voor gebruikers en bewoners is dat niet relevant en is een meer gebiedsgerichte benadering te verkiezen. Waterschappen hebben wel een afgebakend territorium, maar slechts een beperkte beherende taak. Deze kan beter onderdeel zijn van een meeromvattende taak, waarbij meer terreincondities dan alleen water aan de orde zijn.

De verschillende terreinbeherende instanties kunnen hun kennis en ervaring het best bundelen in één beheersapparaat. Waterschappen kunnen dan worden omgevormd tot kenniscentra ter ondersteuning van beleid en beheer. Daarmee wordt ook gestimuleerd dat de belangenafweging voor grondeigenaar, burger en gebruiker plaatsvindt in een bredere context en op het juiste niveau.

Beheersproblematiek in kaart gebracht

Recente ontwikkelingen hebben discussie opgeleverd over de positie en de taken van de waterschappen. In veel provincies gaan stemmen op om de waterschappen in een provinciale dienst te laten opgaan.

Er is voldoende aanleiding om het waterbeheer en de aansturing ervan kritisch te beschouwen. De discussie daarover dient echter in een brede context te worden gevoerd en een grondige heroriëntering van alle terreinbeherende instanties te omvatten. Argumenten voor zo'n benadering zijn er in overvloed:

- Het beheer van water kent veel facetten, van bescherming tegen overstromingen tot zuivering van water en regeling van condities voor groei van gewassen en voor verschillende vormen van waterrecreatie. Elk van die facetten veronderstelt specifieke kennis en belangenafweging.
- Het beheer van water is onderdeel van een veel meer omvattend terreinbeheer in het landelijk gebied, dat zowel met landbouw als met natuur en landschap is verbonden.
- Grondbezit is divers, van varianten in particuliere eigendom tot varianten in overheidsbezit. De belangenbehartiging voor die verschillende categorieën vindt plaats op meerdere niveaus en is daarbij niet consistent.

- Terreinbeheer is uiteindelijk gericht op allerlei producten en diensten (gewas, landschap, hout, water, toerisme, etcetera), waarbij maatschappelijke belangen een rol spelen welke betekenis over de grenzen van het grondbezit heen reikt.

- Het beheer en de inrichting van het landelijk gebied gebeuren met diverse geldstromen, die op zeer verschillende wijzen ter beschikking komen (omslagen, belastingen, opbrengsten van producten, subsidies, contributies, schenkingen, etcetera) en die aan specifieke bestedingscriteria onderworpen zijn. Dit staat een doelmatige realisatie van plannen in de weg.

- De bestuurlijke besluitvorming over de inrichting en de regelgeving in het landelijk gebied verloopt moeizaam en op diverse niveaus. Waar specifieke functies of maatregelen worden gestimuleerd, resulteert dit niet zelden in ongunstige condities voor andere functies. Dit speelt bijvoorbeeld bij waterbeheer en bij toeristische voorzieningen.

- Terreinbeherende instanties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschappen, Water- en Recreatieschappen, etcetera) besteden een aanzienlijk deel van de beschikbare middelen aan hun eigen voortbestaan en bijbehorend gezichtsveld.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat het beheer van het landelijk gebied aan weerbarstige afwegingsprocessen onderworpen is.

In ons dichtbevolkte land zal het waarschijnlijk onmogelijk zijn om deze weerbarstigheid geheel uit te bannen. Bovendien houdt die weerbarstigheid een zekere uitdaging in. Er wordt ondanks de beperkingen wel iets tot stand gebracht, zowel in de particuliere als in de (semi-)overheids sfeer. Valt er daarom mee te leven? Ik denk van niet, omdat er ontwikkelingen zijn die bij onveranderde organisatie van het beheer ondoorzichtigheid en ondoelmatigheid bevorderen, terwijl de middelen steeds schaarser worden.

Mijn analyse behandelt niet de economische en de ecologische haalbaarheid van visies en verlangens die aan het beheer van het buitengebied ten grondslag liggen. Ik ga ervan uit dat bij een verbeterde organisatie van het beheer het afwegingsproces in kwaliteit zal toenemen en dat daarmee het landelijk gebied als geheel is gediend. In het overzicht in het kader op pagina 31 worden enkele begrippen die met beheer en inrichting te maken hebben, verduidelijkt.

Ontwikkelingen

Toenemende druk op het landelijk gebied vereist meer aandacht voor de totaliteit van het gebiedsgebonden terreinbeheer.

In het kader van dit betoog volsta ik met de constatering dat het grondgebruik in het landelijk gebied voortdurend aan veranderingen onderhevig is en onder druk blijft staan. Aanspraken op ruimte voor bebouwing en infrastructuur, veranderingen in de landbouw en aanspraken op ecologische verbindingen blijven te verwachten.

De (maatschappelijke) eisen met betrekking tot de kwaliteit en de bereikbaarheid van 'producten en diensten' zullen toenemen. Landschapsschoon en natuurschoon als entourage zijn van groot belang, maar de beleving van planten en dieren en de levering van schoon water en diverse recreatievoorzieningen zijn eveneens voorbeelden van de te verwachten veranderende vraag.

Helaas zal de gebiedsgebonden toegevoegde economische waarde in toenemende mate onder druk komen te staan (lagere netto resultaten per hectare landbouwgrond, minder houtopbrengsten, inkomsten uit toerisme die door meer spelers moeten worden gedeeld), terwijl de lasten en de beperkingen voor grondeigenaren zullen toenemen. Middelen voor beheer en inrichting worden dan meer afhankelijk van tweede en derde geldstromen en ook bij die geldstromen zullen de prioriteiten worden aangepast. Zowel vanwege de beperkte beschikbaarheid als vanwege veranderende claims in EU-verband en op nationaal en provinciaal niveau.

Burgers willen het gebiedseigen karakter van hun woon- en werkomgeving koesteren en zijn meer geïnteresseerd in de producten en diensten zelf dan in de aanbieders ervan. De producten en diensten (zoals wandelpaden, fietspaden, brandhout, palen, water, folders, kaarten, wildspeurtochten, campings) verschillen in essentie ook niet per aanbieder. Ze zijn bovendien aan (uniforme) voorwaarden van levering gebonden, vanwege subsidie- of veiligheidsbeleid.

Bij toenemende en veranderende claims en geringere beschikbaarheid van middelen zal de burger eisen dat het beheer en de inrichting van zijn landelijk gebied zo doeltreffend mogelijk en met zijn betrokkenheid geschieden. Hetgeen, meer dan nu al het

In het dal van de Renkumse beek ziet en beleeft men agrarisch gebied en natuurgebied als één geheel.

geval is, betekent dat het streven erop moet zijn gericht:

- beschikbare geldstromen gebiedsgericht en niet organisatiegericht in te zetten;
- de na te streven kwaliteiten zo eenduidig mogelijk en gebiedsgericht geïntegreerd af te wegen, en niet naar tijdstip en niveau van besluitvorming in wisselende (openbare) lichamen en overlegorganen.

Beherende instanties

Het landelijk gebied is gebaat bij een meer doelmatige inzet van de capaciteit van beherende instanties. Dit pleit voor versterking van de inbreng van particuliere terreineigenaren en agrariërs. Terrein- en waterbeherende lichamen zullen minder ideologisch be-

Het 'product' wordt niet anders zonder een positionerend bord van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer of Het Geldersch Landschap.

trokken moeten worden en hun kennis en ervaring gericht en gebundeld ter beschikking moeten stellen.

In het landelijk gebied opereren diverse instanties die dusdanig met terreincondities en daarmee verbonden producten en diensten bezig zijn dat ze een '(terrein)beherende instantie' kunnen worden genoemd. Er zijn echter varianten, waarbij zowel de breedte van het werkveld als het niveau van integratie van functies kan wisselen. Achtereenvolgens bespreek ik als varianten:

- de kleine particuliere terreineigenaren;
- de grote natuur- en landschapsbeherende organisaties;
- de waterschappen;
- overige instanties.

Agrariërs, landgoedeigenaren, stichtingen van particulier bezit

De groep van particuliere eigenaren, die al dan niet via pachters of via rentmeesters hun terreinen beheren, levert een belangrijke bijdrage aan het economisch en het landschappelijk functioneren van het landelijk gebied. De individuele grondeigenaar kan over het algemeen zijn belangen moeilijk zelf overal en altijd behartigen. Daardoor is hij aangewezen op organisaties die dat voor hem doen. Dezelfde belangen worden meerdere keren en op verschillende niveaus gewogen. In de naaste omgeving vergt eigen overleg

Integratie langs de Drentse A: agrarisch beheer en natuurbeheer in één duidelijke afweging.

met allerlei organisaties ook de nodige inspanningen. Er wordt voor de uitvoering van maatregelen veel gebruik gemaakt van aannemers.

Voor de instandhouding van het particuliere bedrijf wordt slechts het hoogst nodige aan middelen ingezet, waardoor de *overhead* gunstig afsteekt bij die van de grotere terreinbeherende organisaties.

Een particulier kan via het Groenfonds subsidie krijgen voor diverse vormen van natuurontwikkeling en voor beheer. Er worden daarbij criteria en regels gehanteerd die bureaucratie vergen, vooral vanuit overheidsbemoediging zijn opgesteld en een gebiedsgerichte afstemming bemoeilijken. De overheid is (terecht) wel van plan om de particuliere grondeigenaar meer in te schakelen dan tot voor kort gebeurde.

Staatsbosbeheer, Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten, Provinciale Landschappen, Gemeentelijke bosdiensten, Defensierterreinen

Voorals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten hebben in een lange traditie een belangrijke bijdrage geleverd aan de uitbreiding en bescherming van natuur en landschap. Het betrof een periode waarin woeste gronden weer begroeid moesten raken, resten natuur moesten worden beschermd, of landgoederen instandgehouden. Ook werd tegenwicht geboden aan landbouwkundige ontwikkelingen die bedreigend waren voor natuur en landschap.

Geleidelijk zijn deze organisaties de terreinen gaan beheren voor meerdere functies, van strikte bescherming van biotopen tot graslanden met vee, bossen met houtoogst, paarse heidevelden, natuurcampings, waterlopen, natte terreinen, vennen, etcetera.

De financiering (zowel voor aankoop van gronden en gebouwen als voor beheer en inrichting) gebeurt vooral met belastinggeld, soms uit speciale particuliere fondsen, zoals de postcodeloterij en het Prins Bernhard Fonds, of uit particuliere nalatenschappen. Deze laatste mogelijkheden zijn voor Staatsbosbeheer minder toegankelijk. Die speciale fondsen hanteren criteria die vooral voor de ontvangende organisatie van betekenis zijn, maar die soms minder goed passen in een gebiedsge-

richte benadering. De provinciale landschappen ontvangen daarnaast subsidies van de provincies, met weer specifieke afwegingen.

Per provincie zijn zogenaamde 'EERST-GEADIGDE-KAARTEN' gemaakt, die bij grondaankoop worden gehanteerd om het met overheidsgeld aangekochte toe te voegen aan het in de buurt liggende natuurgebied van één van de grote terreinbeherende organisaties. Dit wordt gedaan uit een oogpunt van doelmatigheid en houdt de erkenning in dat de door deze organisaties geleverde producten en diensten identiek zijn.

Ineffectieve schaalvergroting

Bij deze terreinbeherende organisaties worden regelmatig organisatorische aanpassingen doorgevoerd. Er wordt bezuinigd door schaalvergroting (grotere beheerseenheden en minder personeel per oppervlakte-eenheid), gekoppeld aan inschakeling van aannemers. Maar daarnaast blijft de *overhead* op peil met ondersteunende staf-functies voor het overlegcircuit, de eigen belangenbehartiging en de kennisontwikkeling. In dat overleg en met die kennis worden allereerst de belangen van de eigen organisaties gediend. Het merkwaardige is verder dat de terreinbeherende organisaties een kennis-*pool* bezitten op het gebied van hydrologie en eco-hydrologie die zich in belangrijke mate bezighoudt met belangenbehartiging tegenover waterschappen, waar voor een deel dezelfde kennis zit.

Bij de onlangs in gang gezette reorganisatie van Staatsbosbeheer is voorts een oogmerk, de beschikbare kennis te gebruiken voor een betere afstem-

ming van de planvorming rond de eigen terreinen. Dergelijke initiatieven worden ook regelmatig door Natuurmonumenten genomen.

Verspilling en hobbyïsme

Een groot nadeel van de schaalvergrotingen is dat er minder personeel in de terreinen opereert en dat bovendien gedurende langere tijd weinig of geen jongere veldmedewerkers en hoger opgeleide functionarissen worden aangetrokken. De zittende functionarissen teren voornamelijk op de ervaring die in vroegere posities werd opgedaan. Op den duur maakt dit de terreinbeherende instanties kwetsbaar.

Er is daarnaast een tendens bespeurbaar, 'terreintypen' te ontwikkelen zoals die vroeger (meestal door roofbouw) ontstonden, terreinen die duur zijn in het beheer (zandverstuivingen, blauwgraslanden, struwelen, etcetera). Uiteraard kan het zinvol zijn om in kansrijke situaties dergelijke terreintypen te ontwikkelen, maar niet elke organisatie hoeft het volledige palet te bezitten. Bovendien gaan deze projecten soms gepaard met verdwijning van landschapstypen die ook waardering verdienen. De afwegingen zijn lang niet altijd doorzichtig.

Verder worden veel middelen ingezet om uit te leggen hoe men iets uitvoert, maar veel minder energie wordt besteed aan overleg in een voorbereidingsfase, namelijk over vragen als waarom iets moet gebeuren en of het ook niet anders kan.

Gepretendeerde eigen identiteit

Gezien de inzet van het eigen apparaat, de teksten en illustraties van

fraai verzorgde folders en brochures, de prachtige evenementenkalenders en de inhoud van de eigen boodschap aan het publiek, stellen vooral de eerstgenoemde drie organisaties – Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Provinciale Landschappen – zich op alsof zij als terreinbeheerder iets toevoegen wat andere niet hebben. De praktijk wijst uit dat ze als organisatie wel een eigen rol kunnen hebben, maar dat de met het beheer geleverde producten en diensten identiek zijn, en bovendien in belangrijke mate uit dezelfde ruif worden betaald. De omstandigheden waaronder deze organisaties groot zijn geworden, bestaan niet meer. De 'bedreigingen' en 'kansen' van nu zijn van een geheel andere orde dan die van vroeger, terwijl de uitdagingen liggen bij de gezamenlijke realisatie van sterke ecologische verbindingen, waar ook de bevolking in de omgeving achter staat.

Waterschappen

Waterschappen hebben verschillende taken. Daarbij valt op dat ze al gebiedsgericht opereren, maar dat slechts bij één van die taken sprake is van het beïnvloeden van (slechts) één terreinconditie: het regelen van kwaliteit en stand van water voor verschillende vormen van grondgebruik. Het is weliswaar een belangrijke factor, maar het grondgebruik is van meer terreincondities afhankelijk. Bovendien stellen verschillende vormen van grondgebruik uiteenlopende eisen, vooral aan het niveau van de waterstanden.

De belangenbehartiging op dat punt is op provinciaal en nationaal niveau aan de orde in een ruimere context en met mogelijkheden voor een complete belangenafweging voor grondeigenaren en gebruikers van natuur en landschap. Bij de huidige waterschapsverkiezingen wordt van de burgers inspraak verondersteld waarvoor ze via nationale en vooral provinciale verkiezingen al aan hun trekken zijn gekomen. In sommige gevallen spelen ook gemeentelijke verkiezingen een rol.

Het 'WATERSCHAP' kan evenwel een voortreffelijk KENNISCENTRUM vormen, waarvan diverse bestuurslagen en beheerders gebruik kunnen maken. De kennis-pool van de terreinbeherende instanties op het gebied van (eco-)hydrologie zou daarin kunnen opgaan, waarmee een positieve wending in het gebruik van kennis zou worden werkstelligd. Die gebundelde kennis en inzichten maken het voor grondei-

genaren en bestuurders mogelijk om een betere besluitvorming te realiseren.

Bij het beheer van water vervult het waterschap ook taken die op het werkterrein van aannemers liggen, en daarvoor is al helemaal geen apart bestuurslichaam nodig. De randvoorwaarden voor veilige dijken, voor schoon water en voor recreatief gebruik van water worden immers in daarvoor aangewezen politieke en bestuurlijke gremia bepaald. De daaruit voortvloeiende werken kunnen even goed door andere terreinbeherende instanties worden aangestuurd (graven van sloten, aanbrengen van duikers en stuwen, taludonderhoud, dijkverzwaring, etcetera). Het waterschap (als kenniscentrum) reikt wel de waterbouwkundige randvoorwaarden voor dergelijke werken aan.

Het waterschap beroept zich, net als de natuurbeschermingsorganisaties, op zijn historische betekenis en waardevolle bijdrage aan de bescherming van ons land. Die zijn niet te miskenen; men kan er trots op zijn. Maar ook hier geldt dat de omstandigheden zijn veranderd, mede door toedoen van de waterschappen zelf.

Overige instanties

Er zijn meer varianten van terreinbeheerders. Vooralsnog volsta ik met bovengenoemde, als de belangrijkste spelers.

Van belang zijn nog wel de beherende instanties die een specifieke rol kunnen blijven vervullen. Bijvoorbeeld voor de instandhouding van kastelen en andere gebouwen die tot ons culturele erfgoed behoren. Een dergelijke beherende instantie kan dat overigens voor meerdere eigenaren doen. Specialistische en gebundelde kennis kan de duidelijkheid bevorderen bij de afwegingen voor inzet van middelen.

In zekere zin spelen dergelijke overwegingen ook voor grote recreatieve voorzieningen, waarbij recreatieschappen een rol kunnen spelen.

Aanbevelingen

Het rollenspel tussen eigenaar en beheerder, alsook dat tussen beheerder en aannemer, is van grote betekenis voor een doelmatige aanpak van het beheer van ons landelijk gebied (zie de kadertekst op pagina 31). Bij een waterschap als beherende instantie is dat rollenspel gebrekkig omdat de relatie eigenaar/beheerder niet zuiver is; de

beheerder is te veel 'bevoegd gezag' en de beherende taak is te beperkt.

Het beheer van ons landelijk gebied zou minder gericht moeten worden op de spelers, zoals waterschappen en grote terreinbeherende organisaties. De inzet van kennis en middelen kan beter gebiedsgericht worden gebundeld ten behoeve van de werkelijke functies, waarbij ecologische structuren en duurzame vormen van landbouwkundig grondgebruik belangrijke richtpunten zijn.

Onderscheid is nodig tussen enerzijds het behartigen van belangen en anderzijds het werken aan terreincondities. Deze twee aspecten kennen elk hun eigen logische context.

Met een gebiedsgericht gebundelde beheerorganisatie ontstaan voor de burger (en de grondeigenaar) een inzichtelijke afweging van belangen en een goede prioriteitstelling bij de besteding van geld. De betrokkenheid van burgers neemt daarbij toe.

De organisatorische aanpassingen zijn minder drastisch dan de noodzakelijke omschakeling in denken. Het loslaten van ideologisch gevoede opvattingen over een eigen organisatie ten behoeve van een praktische benadering van beheer en inrichting van een gebied vergt zeer veel van de sleutelfiguren in die organisaties.

Een gebiedsgerichte beheersorganisatie kan geleidelijk worden gevormd met allereerst deelname van de huidige grote terreinbeherende instanties, zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschappen, gemeentelijke diensten en Defensie. Die instanties hebben namelijk de doelen voor hun eigen terreinen redelijk concreet geformuleerd. Bovendien zijn de terreincondities goed in beeld.

Een gezamenlijk te vormen beheersdienst, waaraan ook een deel van de expertise van waterschappen kan worden toegevoegd, verzorgt in eerste instantie de aansturing van het werk voor het gezamenlijke terreinbezit en de aansturing van zaken die voor het gebied als geheel van belang zijn, zoals waterlopen, ontsluitingen, faunabeheer (jacht), toezicht, voorlichting.

In tweede instantie kunnen ook hand- en spandiensten voor andere eigendommen worden geleverd.

In ons huidige bestel kan een gebundelde beheersdienst worden opgehangen aan een provinciale dienst, waarbij de aansturing op provinciaal niveau mede door een raad van vertegenwoordigers van deelnemende terrein-

Beheer en inrichting

Omschrijving van begrippen

Terreinbeheer

Terreinbeheer omvat het organiseren en het (laten) uitvoeren van MAATREGELEN en ACTIVITEITEN die de TERREINCONDITIES dusdanig beïnvloeden dat bepaalde DOELEN, STREEFBEBEELDEN, ECOLOGISCHE PROCESSEN, PRODUCTEN, FUNCTIES, ETCETERA op langere of kortere termijn kunnen worden gerealiseerd.

Terreincondities

Terreincondities verwijzen naar de omstandigheden in het veld, zoals de samenstelling en de structuur van de vegetatie, de bodemtoestand, de kwaliteit en de hoeveelheid water, historische kenmerken, aspecten van de fauna, etcetera, die bepalend zijn voor de potenties van het gebied. Terreincondities worden beïnvloed vanuit de nabije en de wijde omgeving, zowel in fysiek opzicht (bijvoorbeeld door stromend water en weersomstandigheden) als in maatschappelijk opzicht (bijvoorbeeld door patronen van besteding van vrije tijd en door infrastructuur). Aangezien terreincondities ook zonder ingrepen fluctueren en er een sterke wisselwerking tussen terreincondities onderling bestaat, is de omvang van het jaarlijkse pakket aan maatregelen niet constant.

Inrichting

Inrichting behelst het dusdanig geografisch rangschikken van het grondgebruik

dat de doelen zo optimaal mogelijk (of met de minste hinder) kunnen worden gerealiseerd. Daarbij behoort dan een passende ontsluiting. Er ontstaat ZONERING.

Op nationaal niveau vormt de ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR een belangrijk element voor de bepaling van de accenten in het grondgebruik. In de meeste gebieden en op de grotere eigendommen is die ecologische structuur verder uitgewerkt. Ze geeft terreinbeheerders houvast met betrekking tot de vraag waar en in welke mate terreincondities moeten worden gemanipuleerd en hoe de ontsluiting van de terreinen voor de (gezoneerde) functies eruit moet zien.

Beheerder

Een beheerder tracht op basis van kennis en manipulatie van terreincondities de op een bepaalde termijn haalbare doelen van de terreineigenaar te realiseren. Die doelen dienen concreet omschreven te zijn, en afgestemd op de fysieke en maatschappelijke omgeving. Een AGRARIËR, als terreinbeheerder, heeft in dit opzicht te maken met de minst gecompliceerde operatie over een relatief kort tijdsbestek. Voor een BEHEERDER VAN NATUURTERREINEN vergen verschillende terreincondities en diverse kenmerken van streefbeeld en vaak een gecompliceerde aanpak over langere tijd. Een BEHEERDER houdt zich niet alleen bezig met het beïnvloeden van TERREINCONDITIES,

maar ook met maatregelen voor ZONERING EN ONTSLUITING. Daarnaast is hij belast met de zorg voor de te leveren PRODUCTEN EN DIENSTEN.

Eigenaar

De eigenaar is in eerste instantie verantwoordelijk voor de vaststelling van de doelen van het grondgebruik, waarbij hij in sterke mate wordt gestuurd door plaatselijke, provinciale, nationale en internationale REGELGEVING EN BIJBEHORENDE SUBSIDIE- EN BELASTINGFACILITEITEN. Een beheerder is dus niet degene die de doelen (van het grondgebruik) vaststelt, hoewel hij er meestal wel bij betrokken is.

Een eigenaar kan het BEHEER IN EIGEN HAND houden.

Uitbesteding van beheer

Middels PACHTERS OF RENTMEESTERS kan het totale beheer worden uitbesteed. Een eigenaar of rentmeester kan daarnaast KENNIS INHUREN om de mogelijkheden voor (de doelen van) zijn grondgebruik te analyseren. Hij zal evenwel zo veel mogelijk zijn eigen realistische doelen moeten formuleren. Hij moet er immers zelf mee aan de slag.

Uitbesteding van werk

Wanneer de terreinbeherende organisatie niet zelf over de uitrusting beschikt om werk uit te voeren, worden AANNEMERS ingeschakeld.

Over het algemeen is de graad van uitbesteding bij de terreinbeherende organisaties (van boer tot Staatsbosbeheer) al erg hoog en die neemt nog steeds toe. Men schakelt AANNEMERS in met het oog op kostenbesparing, maar ook vanwege doelmatigheid en flexibiliteit. Aangezien veel maatregelen in toenemende mate machinaal worden uitgevoerd, vergt de ontwikkeling van methodieken en technieken specialistische kennis, die aan stringente regelgeving is onderworpen.

AANNEMERS werken voor verschillende opdrachtgevers aan terreincondities, ontsluitingen, oogst, etcetera. Als een opdrachtgever (beheerder) de taken goed omschrijft, maakt het voor een daartoe gespecialiseerde aannemer niet uit of hij een duiker in een sloot legt voor een natuurbeschermingsorganisatie of voor een waterschap. Het afzetten van een houtwal bij een boerenbedrijf vergt dezelfde technische bekwaamheden als bij een natuurterrein.

Moderne aannemers in het terreinbeheer van de Lauwersmeerpolder.

eigenaren geschiedt. Inbreng van maatschappelijke organisaties kan via de provinciale staten worden gerealiseerd. Per provincie kunnen meerdere gebieden worden onderscheiden.

De bundeling van het terreinbeheer betekent niet dat de toeleverende organisaties overbodig worden. Ze zullen specifieke taken als eigenaar, als belangenbehartiger en als kenniscentrum houden. Staatsbosbeheer en Provinciale Landschappen zijn bovendien essentieel voor inbreng in beleidsontwikkeling, respectievelijk op nationaal en provinciaal niveau.

Er is wel een belangrijke randvoorwaarde. Bij de nationale, provinciale en gemeentelijke besluitvorming over het grondgebruik en de inrichting daarvan moet voldoende duidelijkheid ontstaan voor een beheerder. Vooral voor terreincondities en ontsluitingen die ook van betekenis zijn voor grondgebruik buiten de deelnemende eigenaren, zoals ten aanzien van water, recreatieve voorzieningen, wildrasters, etcetera. De beheerder heeft immers niet zelf het laatste woord over de doelen van het grondgebruik. De beheerder regelt slechts de terreincondities, de ontsluiting en de levering van producten en diensten, waarvoor elders de doelen zijn vastgesteld.

De huidige waterschappen kunnen in de geschetste ontwikkeling een positie innemen als kenniscentrum op provinciaal niveau. Ook is omvorming tot een provinciale dienst denkbaar. De kerntaak is dan de nodige kennis over water te beheren en daarmee het beleid en de terreinbeherende instantie te ondersteunen.

De hier geschetste ontwikkeling kan in diverse varianten worden uitgevoerd. De kern van de in mijn ogen noodzakelijke aanpassing blijft echter dat de huidige terreinbeherende instanties een bundeling tot een gebiedsgericht beheersapparaat realiseren (met een geografische omvang die vergelijkbaar is met die van de huidige waterschappen) en dat de waterschappen transformeren van een moeizaam opererend lichaam (met kenmerken van beperkte belangenbehartiger, kenniscentrum en aannemerij) tot een gezaghebbend kenniscentrum.

Leffert Oldenkamp is adviseur terreinbeheer en was onder meer werkzaam als houtvester en regiohoofd voor Staatsbosbeheer in Gelderland.

De foto's bij dit artikel zijn van de hand van de auteur.

© Copyright Spil

Niets uit deze uitgave (en uit voorgaande afleveringen van dit tijdschrift) mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook – hetzij elektronisch, hetzij mechanisch – zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, Klanderman Communicatie/Research te Ruurlo

Water in de uiterwaarden bij Wageningen: voor het ene te veel, voor het andere nog te weinig ...

Beste lezer

Abonnee (in spe)

Voor u ligt *Spil* 197-198, een wederom rijke aflevering. Ontvangt u als abonnee dit 'Kerstnummer', dan kunt u opnieuw vaststellen dat het uniek geheten tijdschriftproject redactioneel stevig op de rails staat ... én beweegt.

De verkoop van dit 'niche-product' stelt echter nog niet de voortbrenging ervan op langere termijn veilig. De toeloop van nieuwe abonnees is weliswaar aanzienlijk en slechts heel weinig oude haken af. Toch is een versnelde groei van het aantal vaste afnemers noodzakelijk. Wilt u meehelpen om velen aan het project te binden?

Zenden wij u deze aflevering van *Spil* ter (nadere) kennismaking, dan is dat natuurlijk in de verwachting dat u voortgezette toezending van het tijdschrift op prijs zult stellen. Is dit inderdaad het geval, dan meldt u zich simpelweg als abonnee, per brief of per e-mail (zie het colofon op pagina 2).

Een speciaal arrangement?

U kunt ook een speciaal abonnement aangaan, namelijk door – inclusief € 4,- voor toezending van een 'premieboek' – € 62,- (particulier) of € 105,- (institutioneel) over te maken naar Raborekening 3567.40.420 of Postbankrekening 3690217 ten name van het Tijdschrift Spil, Slootsdijk 6, 7261 SB Ruurlo, onder vermelding van het nummer waarmee u het wilt laten ingaan. Zodoende betaalt u (zonder factuur) het abonnementsgeld voor twee opeenvolgende series van zes afleveringen tegelijk (plus de genoemde verzendkosten). Bij wijze van welkomstgeschenk ontvangt u dan het 'premieboek' *Strijd en overleg*, waarin – in een brede economisch- en sociaal-historische context – de geschiedenis van het ontstaan en de ontwikkeling van het Nederlandse overlegmodel ('poldermodel') uitvoerig is beschreven. In een inleidend hoofdstuk is de voorgeschiedenis sedert 1850 in beeld gebracht.

Een (bij het aangaan) speciaal abonnement wordt op de gebruikelijke wijze stilzwijgend verlengd.

Wie reeds abonnee is, of onverhoopt nog niet toe is aan een abonnement, kan desgewenst een exemplaar van het boek bestellen door € 19,- (inclusief btw en verzendkosten) over te maken naar Raborekening 3567.11.307 ten name van het Bureau Klanderman te Ruurlo.